

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku Spółdzielni Mieszkaniowej „N.” w J.
przy uczestnictwie (...) o ustanowienie drogi koniecznej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 grudnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 13 listopada 2019 r., sygn. akt I Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Spółdzielni Mieszkaniowej "N." w J. na rzecz Wspólnoty Mieszkaniowej Nieruchomości przy ul. B. w J. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy Spółdzielni Mieszkaniowej „N.” w J. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 listopada 2019 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Zdaniem skarżącej Spółdzielni w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do udzielenia odpowiedzi na pytania: (1) „czy na podstawie art. 145 § 1 k.c., z uwzględnieniem okoliczności tej sprawy, jest możliwe domaganie się ustanowienia drogi koniecznej dla nieruchomości budynkowej w sytuacji, gdy jest możliwy dojazd do działki (gruntu), nie jest jednak możliwy

dojazd do wielorodzinnego budynku (do klatek schodowych), co czyni korzystanie z budynku uciążliwym”. Miałoby to wynikać z braku dostępu budynku do drogi publicznej, powodującego, że korzystanie z tego budynku jest uciążliwe, co miałoby oznaczać brak odpowiedniego dostępu do drogi publicznej nieruchomości, na której położony jest budynek. Taka sytuacja miałaby uzasadniać wniosek o ustanowienie drogi koniecznej, zapewniającej dostęp budynku do drogi publicznej, spełniającej wymogi określone w rozporządzenia Ministra Infrastruktury. W związku z tym jawi się również potrzeba - według skarżącej - wykładni prawa materialnego tj. art. 145 § 1 k.c., z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia SN: z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, Biul. SN 2015, nr 5; z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12). Wątpliwości przedstawione w uzasadnieniu wniosku muszą pozostawać w związku z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13). Istotne zagadnienie prawne należy jednak postawić w sposób tak ogólny i abstrakcyjny, aby mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego (zob. postanowienia SN: z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14). Kolejnym niezbędnym elementem uzasadnienia jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził poważne wątpliwości, a także różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa, oraz zajęcie stanowiska przez samego skarżącego. Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w danej kwestii, bądź zostały wskazane okoliczności uzasadniających jego zmianę.

Z utrwalonego zatem orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że wątpliwości natury prawnej mogą być traktowane jako przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. tylko wówczas, gdy chodzi o zagadnienie nowe, dotychczas nierozwiązane w orzecznictwie, takie,

które będzie miało znaczenie przy rozstrzyganiu spraw podobnych, a przy tym takie, którego rozstrzygnięcie wpłynie na wynik badanej sprawy. Nie ulega przy tym wątpliwości, że zagadnienie to nie może być pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Powołanie się zaś na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia SN: z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z dnia 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08). Nie może stanowić przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie przekonanie skarżącej strony o „istotności” czy „ważności” problemu, który pojawia się na tle konkretnego rozstrzygnięcia w postępowaniu przed sądem drugiej instancji ani nie może sprowadzać się jedynie do polemiki ze stanowiskiem co do wykładni prawa przyjętym przez ten sąd.

Przekładając powyższe na realia niniejszej sprawy, należy wskazać, że skarżąca potraktowała zamiennie dwie powołane przesłanki przedsądu, do czego nie ma podstaw, szczególnie w sytuacji, gdy istnienie przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. zostało uzasadnione rozbieżnościami w orzecznictwie. Skoro bowiem na tle wykładni przepisu powstały rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, to znaczy, że zajął on już stanowisko w tej kwestii i to nie jeden raz. Nie można zatem budować w oparciu o te same wątpliwości istotnego zagadnienia prawnego, które charakteryzuje się tym, że jest nowe, jeszcze nierozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie SN z dnia 15 grudnia 2016 r., I CSK 315/16).

Niezależnie od powyższego, trzeba wskazać, że nie stanowi zagadnienia prawnego stwierdzenie o potrzebie dokonania oceny prawnej w określonym zakresie w sytuacji, gdy skarżąca nie przedstawiła argumentów, które świadczyłyby o możliwych rozbieżnościach interpretacyjnych, innych niż ocena, którą przyjął Sąd drugiej instancji. Ponadto, skarżąca nie wykazała elementu „istotności” ani „nowości”, ograniczając się do przedstawienia argumentacji stanowiącej w istocie polemikę ze stanowiskiem Sądu Okręgowego. W niniejszej sprawie ograniczono się do zgłoszenia wątpliwości, które w istocie stanowią pozór występowania w sprawie zagadnienia prawnego.

W judykaturze Sądu Najwyższego przyjęto, że za „odpowiedni” dostęp do drogi publicznej można uznać taki prawnie zagwarantowany dostęp, który pozwala właścicielowi korzystać z nieruchomości zgodnie z jej przeznaczeniem i właściwościami. „Odpowiedniość” dostępu do drogi publicznej jest pojęciem relatywnym i ocennym, w związku z czym decydujące znaczenie w sprawie o ustanowienie służebności drogi koniecznej mają okoliczności faktyczne konkretnej sprawy, z uwzględnieniem konieczności należytego wyważenia interesów wnioskodawcy (właściciela nieruchomości mającej stać się władnącą) i właścicieli nieruchomości, które mają być obciążone służebnością. Wymagają one rozważenia, czy prawnie zapewniony dostęp gwarantuje niezbędną, ze społeczno-gospodarczego punktu widzenia, łączność nieruchomości z należącymi do niej budynkami gospodarskimi, umożliwiając normalne gospodarcze korzystanie z nieruchomości.

Nieostrość kluczowego dla konstrukcji drogi koniecznej pojęcia „odpowiedniości” dostępu nieruchomości do drogi publicznej pozostawia sądowi znaczną swobodę w kształtowaniu treści służebności oraz pozostawia możliwość dostosowania decyzji do konkretnych czynników stanu faktycznego (zob. uchwały SN: z dnia 18 września 1956 r., 1 CO 29/54, PiP 1958, nr 5-6, s. 992; z dnia 14 sierpnia 1985 r., III CZP 44/85, OSNCP 1986, nr 7-8, poz. 106; z dnia 14 maja 2014 r., III CZP 14/04, OSNC 2015, nr 1, poz. 8; orzeczenia SN: z dnia 18 czerwca 1953 r., I C 442/53, OSN 1954, nr 2, poz. 43; z dnia 23 września 1954 r., I CR 938/54, OSN 1955, nr 2, poz. 41; z dnia 29 grudnia 1970 r., III CRN 496/70; postanowienia SN: z dnia 17 stycznia 1974 r., III CRN 316/73, OSNCP

1974, nr 11, poz. 197; z dnia 14 września 2000 r., V CKN 1306/00; z dnia 28 listopada 2000 r., IV CKN 172/00; z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 552/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 70; z dnia 9 grudnia 2004 r., II CK 233/04, Biul. SNIC 2005, nr 11, s. 47; z dnia 24 listopada 2005 r., IV CK 235/05; z dnia 30 września 2008 r., III CSK 232/08; z dnia 2 lipca 2009 r., V CSK 480/08; z dnia 30 kwietnia 2011 r., V CSK 317/10, OSNC-ZD 2012, nr B, poz. 47; z dnia 20 września 2012 r., IV CSK 34/12, Biul. SN 2013, nr 10).

W konsekwencji, istotne znaczenie dla przyjęcia, że nieruchomości nie ma odpowiedniego dostępu do drogi publicznej w rozumieniu art. 145 § 1 k.c., ma dokonanie uprzedniej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów. Bogactwo stanów faktycznych, implikujące niuansowanie oceny prawnej w zakresie kwalifikacji odpowiedniości dostępu do drogi publicznej w tego rodzaju sprawach przez sądy powszechne, nie stanowi problemu prawnego powstałego na tle konkretnych przepisów prawa, których rozstrzygnięcie niezbędne dla sprawy stwarza realne i poważne trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie.

Za drogę publiczną uważać natomiast należy drogę zaliczoną do jednej z kategorii dróg, z której może korzystać każdy zgodnie z jej przeznaczeniem, z ograniczeniami i wyjątkami określonymi w ustawie lub innych przepisach szczególnych (drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne). Drogi niezaliczone do żadnej kategorii dróg publicznych, w szczególności drogi w osiedlach mieszkaniowych, dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych, są drogami wewnętrznymi. Nieruchomość ma odpowiedni dostęp do drogi publicznej w rozumieniu art. 145 § 1 k.c., jeżeli z siecią dróg publicznych łączy ją szlak drożny wydzielony geodezyjnie jako droga, która choć nie jest zaliczona do sieci dróg publicznych, pozostaje w planie przestrzennego zagospodarowania gminy i znajduje się pod jej zarządem oraz pozwala na powszechny i nieskrępowany dostęp ogółowi osób (zob. postanowienia SN: z dnia 15 czerwca 2010 r., II CSK 30/10; z dnia 12 października 2011 r., II CSK 94/11; z dnia 20 września 2012 r., IV CSK 34/12).

Wskazywane przez skarżącą rozbieżności są zatem pozorne. Analiza zaś uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dowodzi, że stanowi ona przede wszystkim polemikę ze stanowiskiem zajętym przez Sąd Okręgowy w zaskarżonym orzeczeniu, nie zawiera natomiast abstrakcyjnie ujętego zagadnienia prawnego czy uzasadnienia potrzeby wykładni przepisu - wszystkie podnoszone wątpliwości mają charakter subiektywny, dotyczą samej skarżącej, a nie zostały zilustrowane rozbieżnością w orzecznictwie czy choćby powołaniem sprzecznych poglądów doktryny.

Ponadto należy dodać, że pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów (postanowienie SN z dnia 9 sierpnia 2018 r., II PK 213/17). W ramach kontroli kasacyjnej Sąd Najwyższy nie kontroluje samej oceny dowodów, a jedynie jej legalność. Skarżący może zatem zakwestionować stanowiącą podstawę ustaleń faktycznych ocenę dowodów, gdy oparta jest na materiale dowodowym zebrany z naruszeniem przepisów regulujących postępowanie dowodowe, w takim wypadku jednak obowiązkiem skarżącego jest przytoczenie tych przepisów i wyjaśnienie, jaki wpływ na treść rozstrzygnięcia to naruszenia miało (zob. np. wyrok SN z dnia 8 listopada 2005 r., I CK 178/05). Jest to istotne, gdyż zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest bowiem związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 *in fine* k.p.c.). Skarga kasacyjna dotyczy tak naprawdę zakwestionowania ustaleń faktycznych poczynionych przez Sądy *meriti*, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z powołanymi przepisami.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. art. 520 § 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., z uwzględnieniem § 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).